

Meditatie:

Johannes voert in zijn evangelie keer op keer personages, leerlingen en omstanders op, die Jezus niet begrijpen. Ze vragen om uitleg. Wie zegt hij nu weer dat hij is? De waarheid, het licht, de weg, de deur, de goede herder, de tempel, ja zelfs 'het eeuwige leven'? Waar slaat dat allemaal op? We begrijpen wel, dat die woorden niet letterlijk zo zijn bedoeld, maar in meer overdrachtelijke, godsdienstige zin. Maar hoe dan? De misverstanden zijn niet van de lucht. De aanwezigen stellen zich vragen, gaan met elkaar in gesprek. Dialogen ontspinnen zich, soms vruchteloos, al twijfelt niemand, dat het over wezenlijke dingen gaat. Het is een patroon van misverstanden en onbegrip, tenslotte toch gevolgd door de uitleg van Jezus, al kan ook Jezus niet alles verhelderen en moeten de leerlingen wachten op wat nog te gebeuren staat, straks in Jeruzalem, voor Pilatus en op Golgotha. Want we zitten in deze Johanneslezing nog vóór Pasen.

Die beschrijving van de verwarring van de leerlingen en omstanders en vervolgens de antwoorden die hen tot meer inzicht moeten brengen, is Johannes' literaire procedé om zijn evangelie, zijn goede nieuws, duidelijk te maken. Aan de hand van het onbegrip van de omstanders legt hij uit wat Jezus drijft. Misschien speelden de gesprekken tussen Jezus en zijn leerlingen zich ooit ongeveer af als Johannes ze weergeeft. Maar dat hij ze zo neerschreef als hij deed, zou wel eens in verband kunnen staan met de dringendste vragen van zijn eigen tijd en van zijn eigen omgeving. Zijn versie ervan weerspiegelt de discussies tussen groepen christenen omstreeks het jaar honderd van onze jaartelling, de tijd waarin de eerste christelijke gemeentes vorm kregen. Men hoort er de prangende vragen in van hen, die zich als nieuwelingen bij die gemeentes aandienden. Ieder op zijn of haar eigen manier waren ze geraakt door wat ze hadden opgevangen van het godsvertrouwen dat daar in die gemeentes leefde. En ze verlangden te delen in de innigheid, de verbondenheid tussen God en die Jezus, een verbondenheid die 'eeuwig leven' werd genoemd.

Zij die dat verlangen hadden uitgesproken, werden catechumenen genoemd, kandidaat-leden van de kerk, bijna hetzelfde als catechisanten. Zo'n groepje catechumenen kreeg veertig dagen lang instructie als voorbereiding tot hun doop. Ze brachten die tijd gezamenlijk door in de kerklobby of narthex zoals oudchristelijke kerken die hadden, een ruimte direct bij de ingang en ver van het koor en het altaar. Daar kregen ze onderricht en bespraken met elkaar de vragen waarom het ging in de kerk en die ook Jezus' leerlingen een paar generaties eerder al aan hun meester hadden gesteld. In de hoofdstukken 13 tot 17 van het Johannesevangelie stonden ze genoteerd, althans heel wat van die vragen. We lazen er een klein stukje uit, vol van verbazing en vraagtekens en van eigenlijk nog niet zo heldere antwoorden. Het zijn passages die goed tot de leerstof van de catechumenen kunnen hebben behoord.

Veertig dagen worstelden ze ermee, een echte quarantaine-tijd van blokken, isolement en afzien, tot, in de Paasnacht, de kerk voor hen werd geopend en elk werd gedoopt, nieuwe mensen, vol verwachting van een ander leven.

In die quarantaine-tijd hadden de catechumenen genoeg aan elkaar en aan de leerstof die hen bezig hield. De ruis ebde weg uit hun levens, het patroon van dagelijkse plichten, eerder zo onontkoombaar, behoorde plotseling tot een verre, oude wereld, nu een tijdje niet ter zake. Niet dat daar zo veel mis mee was geweest, maar elk voelde, dat deze tussentijd van rust en retraite, samen beleefd in de lobby van de kerk, de blik naar binnen dwong. Alles wat er nog toe deed, was binnen bereik, en mocht zo simpel en beperkt blijven als het was. En ze zagen om zich heen, dat ook bij de anderen de onderbreking van het oude normaal de ruimte gaf om in beweging te komen, gericht op Pasen, toelevend naar de dag van hun doop, als ze als nieuw geboren uit het water zouden oprijzen. Want zo, als over een geboorte, zo sprak men ervan.

Hoe het daarna zou gaan, ja, dat was iets zorgelijks. Nieuwe mensen zijn, daar ging het om. Maar zou de oude zomaar afsterven? Hoe kun je, nog niet gedoopt, je het leven als gedoopte voorstellen?

Of, in het geval van Jezus' leerlingen, hoe kun je, als het nog geen Pasen is, denken voorbij Pasen? Dat kan niet. Vier keer klinkt dezelfde zin die Jezus de leerlingen voorhoudt: "Nog een korte tijd en jullie zien me niet meer, maar kort daarna zien jullie me terug." In de eigenlijke tekst, het Grieks, staan voor die twee keren 'zien' twee verschillende woorden. Dus eigenlijk: "Nog kort hebben jullie me voor ogen, maar dan zullen jullie me zien." Dan zullen de leerlingen Jezus zien, misschien zelfs beter dan vroeger, maar in een andere werkelijkheid, schijnt het. De leerlingen herhalen de raadselachtige zin van hun meester. Jezus bemerkt hun onbegrip. Maar alles ophelderen kan hij niet. Bemoedigen, dat wel. Als hij er niet meer is, legt hij uit, zullen jullie verdrietig zijn, huilen, zo hevig, dat het even zal duren voordat jullie de vreugde om je heen zullen zien. Het duurt een tijdje, maar dan zal de blijdschap zich meester van je maken. De volmaakte vreugde, zegt hij, waarnaar je hebt verlangd, waarom je hebt gevraagd. En hij neemt zijn toevlucht tot een vergelijking.

Een vrouw in barensood heeft het zwaar, zegt hij, maar als haar kind is geboren, denkt ze niet meer aan de pijn en is blij, dat een mens ter wereld is gekomen. ... Ik vroeg eens aan mijn moeder – ik was een jonge puber – of het pijn had gedaan toen ik geboren werd. Het eerste wat je doet tenslotte, als je op de wereld komt, is iemand pijn doen. Ja, zei ze, het deed pijn, maar dat had ik er wel voor over. ... Ik was welkom geweest. Het duurt even tot het tot je doordringt. Als een persoonlijk evangelie, blij nieuws voor jou. Ik had daar gelegen, alles wat je zag was nieuw, alles toekomst, zonder oude tranen, open voor volmaakte vreugde. Vraag er maar om, zegt Jezus, doop, geboorte, het zit in de lucht, de wereld is er vol van.

Het leven van Jezus zelf is één grote barensnood, één lange geboorte, die leidt tot echt leven, eeuwig leven, zoals Jezus zijn één-zijn met de vader noemt. Het beeld van een geboorte is krachtiger dan dat van verandering of bekering. Voortdurend sterft iets in ons mensen: lafheid, afkeer, lusteloosheid, woede; en voortdurend wordt van alles bij ons geboren: frontlinies van moed, hoop, liefde, volharding en ja, ook ons verlangen naar inkeer, naar nieuwe richting, naar nu en dan een opruimbeurt, naar doop. Wie vraagt zich niet eens af of er in zijn of haar bestaan nog een ogenblik zal komen van de geboorte van een dosis volmaakte vreugde?

Het is wat de catechumenen bezielde tijdens hun veertigdagentijd, hun quarantaine, hun tijd van bezinning en inkeer. Met elkaar en met de hulp van het verhaal van hun kerk bereidden ze zich voor op de frisheid van de doop in de vaste overtuiging, dat tussen hemel en aarde, en ook in hun levens, meer geboren kon worden dan ze zelf zouden kunnen raden. En het is ook wat Jezus' leerlingen na Pasen stug deed volharden in zorg voor elkaar en hoop op een geest en een gids, die hun de zomer en de wereld in zou sturen, een wereld die zou vragen om aandacht en liefde en de vervulling van het verlangen naar volmaakte vreugde. Vijftig dagen zou het duren, weer een quarantaine, een verlengde zelfs, tot Pinksteren, wanneer, even hevig als onverwacht, het begrip doorbrak, dat het hen aan niets ontbrak. De Heer was hun herder, de geest sprak hen toe van dichtbij en zou, waar ze ook gingen, bij hen blijven. Daar durfden ze nu op te vertrouwen. Vijanden zouden er blijven, natuurrampen, bacteriën en virussen, voortdurend gebrek en wanhopig makend lijden. Ze blijven deel van onze werkelijkheid. Maar ook de dromen en visioenen, waarvan de Bijbel niet ophoudt te spreken – we lazen er één uit Jesaja – ook die worden werkelijkheid, al is het in pijn en in barensnood. Armen en behoeftigen zochten water, zegt Jesaja, maar vonden niets. Hun tong verdroogde van de dorst. Maar op de heuvels worden rivieren geboren; bronnen ontspringen in de dalen. Zo zal het zijn. Omdat de hele schepping er reikhalzend naar uit ziet, en wij dus ook, daarom zal de vreugde stromen in heuvels en in dalen. Amen